ITÄ-SUOMEN HALLINTO-OIKEUS **LAUSUNTO** **H 00009/16**

22.2.2016

Asia: Eduskunnan lakivaliokunnan lausuntopyyntö hallituksen esityksestä (HE 7/2016 vp) tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Itä-Suomen hallinto-oikeus on antanut tähän asian liittyvän lausunnon 4.6.2014. Lausunto liittyi oikeusministeriön lausuntopyyntöön 22.4.2014 koskien oikeusministeriön työryhmän mietintöä ”Uusi tuomioistuinlaki” (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 26/2014).

Lisäksi Itä-Suomen hallinto-oikeus on antanut tähän asiaan liittyvän lausunnon 24.7.2015. Lausunto liittyi Oikeusministeriön lausuntopyyntöön 8.6.2015 koskien hallituksen esitystä eduskunnalle tuomioistuinlaiksi (luonnos 8.6.2015) sekä oikeusministeriön koulutustyöryhmän laatimaa mietintöä ”Tuomareiden koulutuksen kehittäminen” (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 38/2015).

Hallituksen esityksessä (7/2016 vp) ehdotetaan säädettäväksi kaikkia tuomioistuimia koskeva yhteinen tuomioistuinlaki, joka sisältäisi yleiset säännökset tuomioistuimista ja tuomareista. Lakiin koottaisiin nykyisin eri tuomioistuimia koskevissa laeissa ja asetuksissa olevat säännökset tuomioistuinten tehtävistä, organisaatiosta ja hallinnosta sekä niiden jäsenistä ja muusta henkilöstöstä. Korkeimmasta oikeudesta ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetut lait kuitenkin säilytettäisiin. Tuomioistuinlakiin sisällytettäisiin myös tuomareiden nimittämisestä annetun lain ja asetuksen säännökset. Niin ikään valtion virkamieslain tuomarin virkamiesoikeudellista erityisasemaa koskeva sääntely sijoitettaisiin tuomioistuinlakiin. Asetuksen tasoisesta sääntelystä pääsääntöisesti luovuttaisiin. Tarkemmat määräykset tuomioistuinten toiminnan järjestämisestä annettaisiin kunkin tuomioistuimen työjärjestyksessä. Päällikkötuomareiden virat täytettäisiin pääsääntöisesti seitsemän vuoden määräajaksi. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit nimitettäisiin kuitenkin vakinaisesti. Tuomareiden koulutusta kehitettäisiin. Koulutuksen suunnittelusta vastaisi riippumaton tuomarinkoulutuslautakunta. Tuomioistuintyöskentelyn

Osoite Puistokatu 29 PL 1744 70101 KUOPIO
Puhelin 029 564 2500
Faksi 029 564 2501
Sähköposti kuopio.hao@oikeus.fi

perustiedot ja -taidot antavaan yhden vuoden tuomioistuinharjoitteluun tulisi keskitetty valtakunnallinen haku- ja valintamenettely sekä valtakunnallinen koulutusohjelma. Vähintään kolme vuotta soveltuvaa työkokemusta hankkineet juristit voisivat hakeutua kolmivuotisiin asessorin koulutusvirkoihin.

Itä-Suomen hallinto-oikeus ei tässä lausunnossa enää toista edellä mainituissa lausunnoissa jo kertaalleen lausuttua, vaan viittaa niihin, ja keskittyy tässä lausunnossa lausumaan erityisesti niistä ehdotuksista, joita se pitää tärkeinä nimenomaan hallintotuomioistuinten toiminnan ja johtamisen näkökulmasta.

Itä-Suomen hallinto-oikeus lausuu edellä mainitusta hallituksen esityksestä (HE 7/2016 vp) seuraavaa:

Itä-Suomen hallinto-oikeus kannattaa ehdotuksen tavoitetta yhtenäistää tuomioistuimia koskevaa sääntelyä ottaen kuitenkin huomioon kunkin tuomioistuimen erityispiirteet. Itä-Suomen hallinto-oikeus pitää erityisen hyvänä asiana sitä, että ehdotuksessa korostetaan tuomioistuimen itsenäistä asemaa ja vastuuta toimintansa järjestämisessä. Näin hallintotuomioistuimet voivat entistä itsenäisemmin päättää omasta toiminnastaan työjärjestykseen otettavilla määräyksillä. Itä-Suomen hallinto-oikeus pitää myöskin erittäin hyvänä asiana sitä, että tuomarin asemaa on ehdotuksessa täsmennetty siten, että tuomiovaltaa käyttäessään tuomari on riippumaton, mutta muuten tuomarit ovat virkamiehinä velvollisia noudattamaan työnjohto- ja valvontamääräyksiä eli virkakäskyjä ja että viivytyksettömän toiminnan vaatimus koskee tuomareitakin. Tämä selkeyttää nykyisin vallitsevaa asiaintilaa.

Itä-Suomen hallinto-oikeus kannattaa ehdotusta, jonka mukaan päällikkötuomarit nimitettäisiin virkoihin määräajaksi sekä ehdotuksia asessorin määräaikaisten virkojen ja hallintopäällikön virkojen perustamisesta hallintotuomioistuimiin samoin kuin ehdotusta hallinto-oikeussihteerin virkanimikkeen muuttamista hallinto-oikeuden esittelijäksi. On myös perusteltua, että tuomari voitaisiin ehdotuksen mukaan suostumuksellaan määrätä enintään vuodeksi kerrallaan toimimaan tuomarina muussa tuomioistuimessa kuin siinä, mihin hänet on nimitetty. Tällainen resurssiapu voisi olla tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa asiat jossakin toisessa hallintotuomioistuimessa äkillisesti ruuhkautuvat tai toisessa hallintotuomioistuimessa käsiteltävien asioiden laatu edellyttää jossakin toisessa hallintotuomioistuimessa työskentelevän tuomarin erityisasiantuntemusta.

Ehdotuksen 8 luvun 7 §:n mukaan asiat on jaettava valmisteltaviksi ja ratkaistaviksi työjärjestyksessä vahvistettujen perusteiden mukaisesti. Näiden perusteiden on ehdotuksen mukaan oltava selkeitä ja niiden on turvattava asianosaisten oikeus saada asiansa ratkaistuksi riippumattomasti, puolueettomasti ja joutuisasti.

Itä-Suomen hallinto-oikeus ei sinänsä vastusta sanottua ehdotusta, mutta ei pidä sitä myöskään tarkoituksenmukaisena. Itä-Suomen hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan asioiden jakoperusteiden vahvistaminen työjärjestyksessä ei sinänsä paranna kenenkään oikeusturvaa. Hallintotuomioistuimissa, joiden toiminta perustuu pitkälti eri asiaryhmien vaatimaan erityisasiantuntemukseen, joudutaan erilaista syistä johtuen aika ajoin paitsi siirtelemään asiaryhmiä osastolta toiselle ja tuomarilta toiselle, niin myös perustamaan uusia osastoja ja lakkauttamaan aikaisemmin toimineita osastoja. Sanotuissa olosuhteissa sel-

keiden jakoperusteiden vahvistaminen työjärjestyksellä on jokseenkin mahdotonta.

Ehdotuksen 8 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan tuomarin käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi jaettu asia voidaan vastoin asianomaisen tuomarin tahtoa jakaa uudelleen vain, jos siihen olisi sanotussa lainkohdassa mainittu syy. Ehdotuksen 8 §:n 2 momentin mukaan asian uudelleen jakamisesta 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa päättää päällikkötuomari, jonka päätös on perusteltava.

Itä-Suomen hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan ei ole ylipäätään tarkoituksenmukaista säätää lain tasolla niistä perusteista, joilla tuomarille jo jaettu asia voitaisiin jakaa uudelleen toiselle tuomarille. Itä-Suomen hallinto-oikeus viittaa tältä osin edellä asioiden jakoperusteiden osalta lausuttuun ja toteaa, että hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tuomarille jo jaetun asian jakamisessa uudelleen toiselle tuomarille ei kyse ole tuomarin riippumattomuutta koskevasta asiasta, kuten kyseistä 8 luvun 8 §:n 1 momenttia on ehdotuksessa perusteltu, vaan kyse on työnjohtoon ja -valvontaan liittyvästä asiasta. Kuten tuomarin asemaa ja riippumattomuutta koskevassa ehdotuksen 1 luvun 6 §:n perusteluissa on todettu, tuomarin riippumattomuus liittyy nimenomaan tuomiovallan käyttämiseen. Virkamiehinä tuomarit ovat muutoin velvolliset noudattamaan työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Itä-Suomen hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan asian uudelleen jakamisessa toiselle tuomarille ei ole kyse sinänsä tuomiovallan käyttämisestä, vaan normaalista työnjohtamisesta. Kyseinen 8 luvun 8 §:n 2 momentin säännös on myös omiaan lisäämään byrokratiaa, koska asian uudelleen jakamisesta 8 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa pitäisi päällikkötuomarin tehdä perusteltu päätös. Kyseisen 8 luvun 8 §:n 2 momentin säännös on myös jossain määrin ristiriidassa ehdotuksen 8 luvun 6 §:ään nähden, jossa säädetään osaston johtajan tehtävistä. Ehdotuksen 8 luvun 6 §:n mukaan osaston johtaja johtaa osaston työskentelyä ja huolehtii erityisesti työn yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä osastolla sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Osaston johtaja on oman yksikkönsä operatiivinen johtaja ja hän tuntee oman yksikkönsä henkilökunnan ja kunkin virkamiehen työtilanteen parhaiten. Itä-Suomen hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan myös osaston johtajalla tulisi päällikkötuomarin ohella olla oikeus päättää osastollaan asian uudelleen jakamisesta, koska kyse on aivan normaalista työnjohdosta. Itä-Suomen hallinto-oikeus pitää kuitenkin hyvänä asiana sitä, että 8 luvun 8 §:n 2 momenttia koskevien perustelujen mukaan tuomarin suostumuksella asia voitaisiin jakaa säännönmukaisia jakoperusteita noudattaen uudelleen ilman mitään erillistä päätöstä.

Kuopiossa 22.2.2016

Toni Sarivirta
Hallinto-oikeustuomari
Ylituomarin sijainen
Jaoston puheenjohtaja